

Joanna Mikosz*

Profesor Barbara Bogołębska – wybitny naukowiec, wspaniały człowiek

W każdej dziedzinie nauki szczególną rolę odgrywają jej luminarze. Stanowią oni wzorce ważne dla otoczenia, nie tylko zresztą w sferze nauki. Taką wybitną osobowością jest kierownik Katedry Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego Barbara Stanisława Bogołębska (z d. Rózga). Zawsze pogodna, pełna energii, oddana pracy naukowej, dydaktycznej, organizatorskiej, nieprzerwanie motywująca innych do działania i samorozwoju. Krytyczna obserwatorka życia publicznego, szczególnie szeroko rozumianej kultury. Aktywna podróżniczka, wrażliwa na piękno otaczającego świata. Zawsze chętnie opowiada o swoich pasjach, dzieli się anegdotami z zagranicznych wojaży, pokazuje zdjęcia przyrody, architektury, śladów obyczajowości. Żyje podróżami, wciąż planuje odkrywać nowe miejsca, nawet te najdalej położone...

Pani Profesor urodziła się w Łodzi 13 listopada 1948 roku, Jej rodzice pochodzą z Kielecczyny. Po tułaczce wojennej zamieszkali w Łodzi. Tato pracował w przemyśle chemicznym, a mama w żłobku.

Barbara Bogołębska od najmłodszych lat zafascynowana była literaturą¹. Jej pierwszymi ważnymi książkami stały się *Dzieci z Bullerbyn*, *Karolcia*, *Baśnie Andersena* i *Serce Amicisa*. Obecnie jest właścicielką okazałego księgozbioru, choć często – z powodu braku miejsca na półkach – ofiarowuje egzemplarze łódzkim bibliotekom. Książka wciąż pozostaje prezentem, z którego najbardziej się cieszy. Zamiłowanie do literatury dzieliła z rodzicami i siostrą. Tato – jak wspomina w wywiadzie udzielonym „Dziennikowi Łódzkiemu” – „dosłownie umarł z książką w rękę [...]. Mama bardzo ubolewała, że z powodu słabego wzroku nie mogła czytać”².

* Dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, e-mail: joanna.mikosz@uni.lodz.pl

1 J. Leszczyńska, *Trudna walka misji z wytwórczością*, „Dziennik Łódzki. The Times” 2013, 11.01, s. 13.

2 Tamże.

Przyszła Pani Profesor w roku 1966 ukończyła XIX LO im. Adama Mickiewicza przy ul. Wólczańskiej w Łodzi, następnie podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. Na wybór kierunku dalszej edukacji wpływ miała polonistka (współpracująca z UŁ) Halina Ulińska, która ugruntowała Jej życiowe plany. Pani Profesor wahała się bowiem, czy studiować chemię czy polonistykę. Magisterium uzyskała w 1971 roku. Promotorką pracy była prof. dr hab. Teresa Cieślikowska, która w przyszłości została także promotorką Jej pracy doktorskiej i recenzentką habilitacji.

Barbara Bogołębska po studiach pracowała jako nauczycielka języka polskiego. Wykładowcą uniwersyteckim w Zakładzie Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego została 1 listopada 1975 roku. Wspaniałym doświadczeniem – jak wielokrotnie podkreśla – było poznanie prof. dr hab. Stefanii Skwarczyńskiej, znakomitego teoretyka i historyka literatury, mającego wielki wpływ na rozwój naukowy Pani Profesor.

Barbara Bogołębska prace badawcze poświęciła w tym okresie stylistyce szkolnej i genealogii literackiej. Wyniki swoich rozważań zaprezentowała w sześciu publikacjach naukowych, była też autorką sześciu i współautorką jedenastu haseł w wydanym pod red. Eugeniusza Cyniaka w 1981 roku *Przewodniku po tematach i literaturze z dydaktyki języka polskiego*. Rozprawa zatytułowana *Nauka stylistyki w szkole średniej w latach 1900–1939 na podstawie podręczników z teorii literatury*, którą obroniła w 1981 roku, stała się podstawą nadania jej stopnia doktora.

Po doktoracie opublikowała trzydzieści cztery artykuły dotyczące nauki stylistyki w szkole średniej, koncepcji stylistyki w dydaktyce w dwudziestolecium międzywojennym, problemów badawczych w stylistyce radzieckiej, a także retorycznych koncepcji stylu. Aktywnie uczestniczyła również w działalności szkoły wyższej, piastując m.in. funkcję kierownika w Zakładzie Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego (1992–1993).

Jesienią 1997 roku Uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego Barbara Bogołębska otrzymała stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych na podstawie rozprawy *Tradycje retoryczne w stylistyce polskiej. Narodziny dyscypliny*. Jej karierę naukową zwieńczył tytuł profesora zwyczajnego nadany 30 grudnia 2015 roku na podstawie publikacji *Retoryka, genealogia i stylistyka tekstów literackich i dziennikarskich*.

Podczas pracy na uczelni swój talent organizacyjny Pani Profesor wykorzystała, tworząc nową jednostkę Wydziału Filologicznego – Zakład Dziennikarstwa (2002), który 1 września 2007 roku przekształcony został w Katedrę Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej. Program studiów pierwszego i drugiego stopnia przygotowywany był wraz z Prof. Grażyną Habrajską, kierowniczką Zakładu Komunikacji Językowej (obecnie Zakładu Teorii i Praktyki Komunikacji przy Katedrze DiKS). W ten sposób powstało środowisko badaczy zajmujących się różnymi aspektami działalności medialnej, dziennikarstwa i komunikacji.

Pani Profesor od początku wkładała całe swoje serce w pracę dydaktyczną i organizacyjną, poświęcała się sprawom zespołu, była naszym przewodnikiem po zaślonyściach życia akademickiego, pomagała we wszystkim: od pisania konspektów zajęć do poprawiania doniesień naukowych. Interesowała się też naszym życiem rodzinnymi, a w przypadku problemów bez wahania służyła pomocą. Wspierała i nadal wspiera coraz większą samodzielność współpracowników, nigdy nie ograniczając swobody poszukiwań badawczych. Zachęca do podróży i konsultacji naukowych ze specjalistami z innych ośrodków badawczych. Ogromna wrażliwość Pani Profesor na najmniejsze przejawy niesprawiedliwości sprawia, że każdy pokrzywdzony może liczyć na Jej bezinteresowną pomoc i wsparcie.

Fot. Pani Profesor podczas konferencji naukowej dedykowanej Prof. Konradowi W. Tatarowskiemu (Łódź 2018). Fot. Agnieszka Barczyk-Sitkowska

Praca badawcza, działalność naukowa

Poza funkcjami związanymi z dydaktyką i pracą kierownika Katedry Barbara Bogołębska prowadzi interdyscyplinarne badania naukowe z zakresu literaturoznawstwa (literatura współczesna, stylistyka literacka, retoryka, dydaktyka literatury), retoryki mediów, stylistyki dziennikarskiej, stylistyki mediów, nauki o mediach (publicystyka prasowa, genologia dziennikarska). Ponadto zajmuje się wykorzystaniem

instrumentarium retorycznego i metod retorycznej analizy tekstu w badaniach nad gatunkami medialnymi, zastosowaniem retorycznych progymnasmatów we współczesnym komunikowaniu, powinowactwem retoryk i dydaktyką polonistyczną.

Jest autorką kilkuset publikacji³ i siedmiu książek: *Tradycja retoryczne w stylistyce polskiej. Narodziny dyscypliny* (Łódź 1996), *Studia o stylistyce i retoryce* (Zgierz 2001), *Między literaturą i publicystyką* (Łódź 2006), *Konteksty stylistyczne i retoryczne* (Łódź 2006), *Od tradycji do nowatorstwa, od transgresji do adaptacji na wybranych przykładach literackich i publicystycznych* (Łódź 2013), *Retoryka, genealogia i stylistyka tekstów literackich i dziennikarskich* (Łódź 2015) oraz *Współczesne gatunki i style wobec tradycji retorycznej* (Łódź 2018).

W książce *Między literaturą a publicystyką* zawarła rozważania dotyczące różnych aspektów i nurtów badawczych. Publikacja akcentuje zjawisko nobilitacji gatunków dziennikarskich i popularności pisarstwa autobiograficznego. W analizowanych tekstach kultury widoczny jest typowo modernistyczny sposób kształtowania wypowiedzi – gry konwencjami i odniesieniami intertekstualnymi w porządku inwencyjnym, dyspozycyjnym, elokucyjnym. Analizowane teksty pochodzą z różnych obiegów: wysokoartystycznego, środka oraz popularnego i obejmują wiele obszarów komunikacji. Autorka zawarła także uwagi odnośnie do stylistyki i retoryki tytułów, a także pełnionych przezeń funkcji.

W *Kontekstach stylistycznych i retorycznych* Barbara Bogołębska prowadzi rozważania na temat stylistyki i retoryki oraz ich związków w wymiarze historycznym i współczesnym. Przedmiotem jej badań stała się struktura dyscyplin i ich konteksty. Ten interdyscyplinarny zbiór szkiców ma dwojaki wymiar: materiałowo-badawczy i teoretyczno-metodologiczny. W książce obecne są też konteksty edukacyjne.

Celem publikacji *Od tradycji do nowatorstwa, od transgresji do adaptacji na wybranych przykładach literackich i publicystycznych* było wskazanie problemów skupionych wokół tytułowych pojęć, poszukiwanie różnorodności zjawisk składających się na proces twórczy, który przetwarza, przekształca i wzbogaca informacje, ale też próba ich łączenia i syntetyzowania. Autorka wskazała, że opisywane zjawiska mogą mieć wiele perspektyw i to zarówno w odniesieniu do kultury niższej (masowej, popularnej, popkultury), jak i wyższej (artystycznej).

Studia pomieszczone w tomie *Retoryka, genealogia i stylistyka tekstów literackich i dziennikarskich* wyrosły z klasycznych ćwiczeń retorycznych, których zastosowaniem i rozwinięciem są przekazy literackie oraz dziennikarskie rozpatrywane w wymiarze genealogicznym oraz stylistycznym. Rozważania dotyczą zagadnień historycznych i współczesnych, realizacje tekstowe pojawiły się w ujęciu teoretycznym i praktycznym. Zaprezentowane w publikacji szkice zostały zogniskowane na związkach publicystyki i literatury oraz badaniach siły perswazyjnej retorycznych zabiegów pisarskich, zwłaszcza z kręgu *non-fiction*.

3 Zob. *Bibliografia prac Profesor Barbary Bogołębskiej* w niniejszym tomie.

Barbara Bogołębska jest też współredaktorką ośmiu tomów poświęconych wypowiedzi dziennikarskiej, łódzkim mediom, zagadnieniom stylu i dyskursu w kontekście mediów oraz problemom teologiczno-filozoficzno-kulturowym. Ostatni z wymienionych tematów wiąże się z aktywnością Pani Profesor jako kierowniczką Ośrodka Badawczego Myśli Chrześcijańskiej UŁ, w ramach którego organizuje spotkania i dyskusje z wybitnymi znawcami myśli chrześcijańskiej, teologami, publicystami. W swoich badaniach Barbara Bogołębska również odwołuje się do chrześcijaństwa, kontekstów kulturowych świadczących o dialogu Kościoła ze światem kultury, myśli papieskiej, ekumenizmu, teologii piękna i duchowości, inspiracji chrześcijańskich w literaturze, dyskursu religijnego.

Pani Profesor jest członkiem Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Retorycznego i Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, pracuje w Komisji Stylistycznej PAN, Komisji Dydaktycznej PAN, Komisji Kultury Żywego Słowa PAN. Zasiada w Radach Programowych kwartalnika „Forum Artis Rhetoricae”, rocznika „Media – Kultura – Społeczeństwo” i „Notatnika Multimedialnego”. Współpracuje z uniwersytetem w Usti nad Labem.

Przez dziesięć lat (2003–2013) redagowała rocznik (obecnie kwartalnik) Uniwersytetu Łódzkiego „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica”, w którym od początku swojej kadencji zainicjowała dział poświęcony dziennikarstwu, mediom i komunikacji. Od 2011 roku tematyka ta mieści się w odrębnych numerach pisma⁴.

Pani Profesor brała też udział w wielu konferencjach krajowych i międzynarodowych. Ponadto była współorganizatorką wielu konferencji na Uniwersytecie Łódzkim, m.in. pod hasłem „Retoryka i jej dziennikarsko-medialne zastosowania” (2015), „Stylistyka mediów” (2016) i „Media regionalne – informacyjność, opinotwórczość, lokalność” (2018).

Otrzymała też za swoją działalność wiele nagród i wyróżnień: Złotą Odznakę UŁ, Złoty Krzyż Zasługi, Medal KEN, Medal „Uniwersytet Łódzki w służbie społeczeństwu i nauce”, 13 Nagród Rektora UŁ (m.in. nagrodę zespołową I stopnia za skrypt *Wypowiedź dziennikarska. Teoria i praktyka* [wraz z Andrzejem Kudrą], nagrodę zespołową II stopnia za najlepszy podręcznik akademicki *Retoryka i jej zastosowania. Podręcznik dla studentów dziennikarstwa i innych kierunków humanistycznych* [wraz z Moniką Worsowicz]).

Pani Profesor jest przyjacielem młodzieży, od zawsze darzyła ją życzliwością, ale była również bardzo wymagająca. Jej pracę charakteryzuje wielkie zaangażowanie dydaktyczne, które zaowocowało wypromowaniem czterestu doktorów, stu siedemdziesięciu magistrów oraz stu dwudziestu siedmiu licencjatów.

W 2018 roku Barbara Bogołębska była promotorem doktoratu *honoris causa* UŁ księdza Adama Bonieckiego za „zasługi w dziedzinie dziennikarstwa oraz za

4 Zob. M. Worsowicz, *Dziennikarskie numery kwartalnika „Acta Universitatis Lodziensis Folia Litteraria Polonica” – zawartość i problemy metodologiczne* [w druku].

życiową postawę i charyzmę zjednującą sympatię, za mądrość i zatroskanie o sprawy ojczyzny i rodaków”⁵.

Pani Profesor wykazywała również ogromne zaangażowanie we współpracę z lokalnymi mediami i środowiskiem dziennikarskim. Zapraszała na wykłady redaktorów z różnych środków masowego przekazu, aby zaprezentowali studentom tajniki zawodu.

* * *

O znakomitym badaczu i nauczycielu akademickim świadczą nie tylko prace naukowe, jakie publikował i wykłady, jakie wygłosił. Ważne jest również świadectwo osób jego bezpośredniego otoczenia, ponieważ mówi ono o cechach, których nie znajdziemy w publikacjach naukowych. Mijają lata i w zespole Katedry pojawiają się absolwenci coraz młodszych roczników. Odnoszą sukcesy, pną się po szczeblach kariery naukowej, nadal czerpiąc wzór z dokonań Barbary Bogołębskiej. Pozostaje tylko mieć nadzieję, że po zakończeniu aktywności zawodowej Pani Profesor będzie mogła z satysfakcją obserwować, jak Jej współpracownicy i uczniowie kontynuują zapoczątkowane przez Nią dzieło rozwijania nauki i kształcenia młodzieży.

Bibliografia

- Ksiądz Adam Boniecki doktorem honoris causa*, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/ksiazd-adam-boniecki-doktorem-honoris-causa-152106> [dostęp: 13.06.2018].
- Ksiądz redaktor doktorem honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego*, <http://kronika.uni.lodz.pl/numery/kronika-3-18/artykuly/1147/ksiazd-redaktor-doktorem-honoris-causa-universytetu-lodzkiego> [dostęp: 13.06.2018].
- Leszczyńska J., *Trudna walka misji z wytwórczością*, „Dziennik Łódzki. The Times” 2013, 11.01, s. 13.
- Worsowicz M., *Dziennikarskie numery kwartalnika „Acta Universitatis Lodziensis Folia Litteraria Polonica” – zawartość i problemy metodologiczne* [w druku].

⁵ *Ksiądz Adam Boniecki doktorem honoris causa*, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/ksiazd-adam-boniecki-doktorem-honoris-causa-152106> [dostęp: 13.06.2018]. Zob. *Ksiądz redaktor doktorem honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego*, <http://kronika.uni.lodz.pl/numery/kronika-3-18/artykuly/1147/ksiazd-redaktor-doktorem-honoris-causa-universytetu-lodzkiego> [dostęp: 13.06.2018].